

De Republiek in een tijd van vorsten

---

bron 1

**Indexcijfers van de graanprijs in Nederland en Frankrijk, 1460-1720
(1460-1500 = 100)**

periode	Nederland	Frankrijk
1460-1500	100	100
1550-1570	175	346
1590-1600	269	954
1600-1620	210	478
1650-1670	287	567
1700-1720	225	402

Toelichting

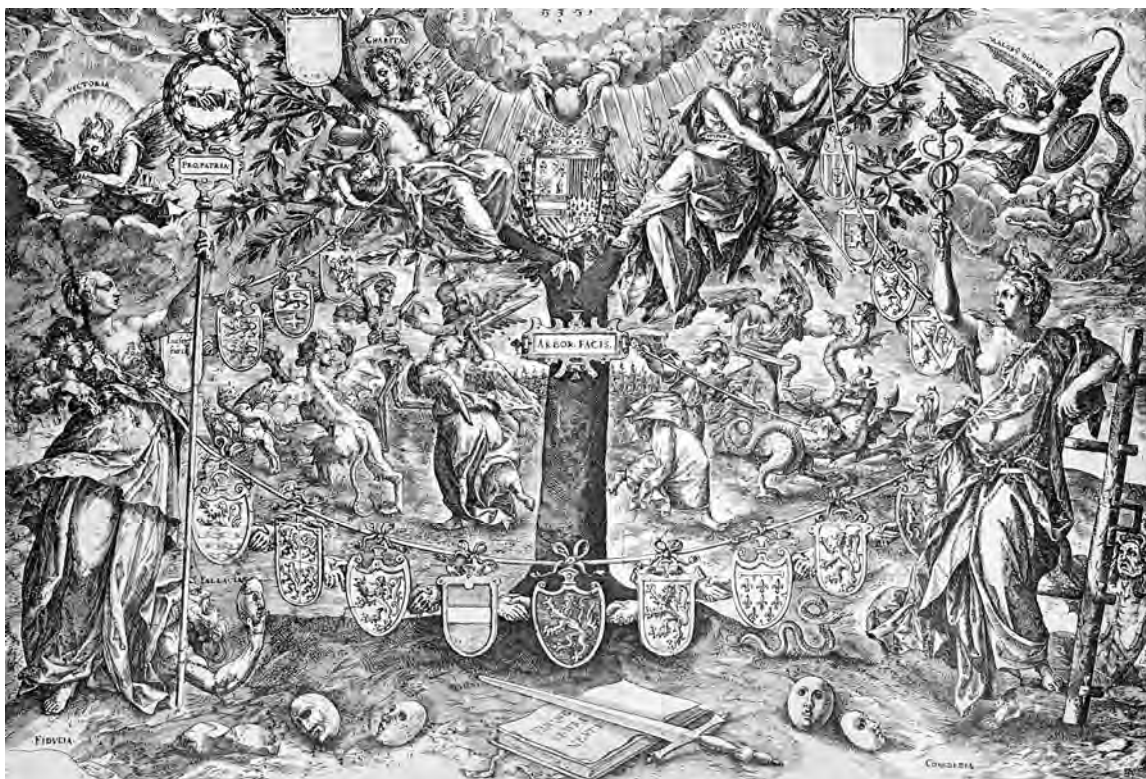
De graanprijs is berekend in grammen zilver per 100 kg.

Nederland: 100 = 24,38 gram zilver; Nederland is hier het huidige Nederland.

Frankrijk: 100 = 19,65 gram zilver.

bron 2

De Boom van het Verbond, een prent toegeschreven aan één van de gebroeders Wierix uit 1578

Onder de prent staat een onderschrift in vier talen (Nederlands, Latijn, Frans en Duits), waarvan een deel van het Nederlandse onderschrift in vertaling luidt:
"Als Liefde met Trouw vast door Eendracht de zeventien landen samenbindt, dan zal God ons helpen door Zijn wet die het hart van de koning in zijn handen heeft, al beschouwt die zijn vrienden nu als zijn vijanden".

Toelichting

In het midden van de prent staat de Boom van de Vrede (Arbor Pacis).

Boven de boom hangt het wapen van Filips II.

In de takken zitten links en rechts Liefde (Charitas) en Goddelijke Orde (Ordo Divinus), naast het wapenschild van Matthias van Oostenrijk (door de Staten-Generaal als landvoogd benoemd) en Willem van Oranje. Zij dragen samen met Trouw (Fiducia) en Eendracht (Concordia) een touw waaraan de wapens van de zeventien Nederlanden hangen.

Trouw vertrappt Bedrog (Fallacia) en Eendracht verdringt Tweedracht (Discordia).

In het midden ligt op de grond een opengeslagen Bijbel met daarop een zwaard.

Achter de boom verjagen engelen monsters en roofdieren.

bron 3

De Engelse schrijver en reiziger Fynes Moryson bezoekt omstreeks 1595 de Republiek. In zijn reisverslag heeft hij het uitvoerig over de zeemacht van de Republiek. Na een lofredde op de sterke vloot, waarmee volgens Moryson alleen Engeland zich kan meten, vervolgt Moryson met:

Mochten de Verenigde Provinciën ooit hun oude band met Engeland en onze bijdrage om hun vrijheid te verdedigen vergeten en oorlog krijgen met Engeland, (...) dan zullen er zulke bloedige gevechten op zee zijn als nooit tevoren. Maar het is onwaarschijnlijk dat dit zal gebeuren want er zijn vele redenen die ons samenbinden. Ten eerste de vriendschapsbanden die van oudsher tussen onze landen bestaan. Ten tweede de band van liefde die ons bindt met degene die wij hebben beschermd tegen slavernij en de dankbaarheid tegenover ons die zij vanwege ambitie wellicht vergeten of verachten, maar er is geen enkele andere natie die ons meer verplicht is. (...) Daarbij zijn zij niet in staat zelf een landleger te vormen (...) en hebben zij altijd graag gebruikgemaakt, en mogen zij altijd gebruikmaken, van onze soldaten. (...) En tot slot, daar zij altijd veel benodigdheden voor zichzelf willen en overvloedig alles bij handel verkrijgen, kunnen zij niet lang overeind blijven zonder vrijheid van handel. Zij zijn sterk genoeg om zelf hun vrijheid op zee te behouden en kunnen dit doen dankzij de steun van Engeland om zichzelf op het land te verdedigen tegen andere vijanden. Want zij hebben slechts drie doorgangen naar de zee (...) die alle zijn verdedigd door garnizoenen van Engelse soldaten¹⁾. (...) Heden ten dage (...) klagen de Verenigde Provinciën dat de Engelsen hun goederen afnemen ter zee en hun vrije handel hinderen. Maar zij zouden moeten bedenken dat zij zelf de oorlog met Spanje hebben veroorzaakt, en wij hun alleen maar gesteund hebben. En als onze kooplieden worden gedwongen geen handel meer te drijven met Spanje²⁾, waar zij grote vrijheid en vriendschap hadden, enkel voor hun zaak, hoe kunnen ze dan denken dat het rechtvaardig is, dat zij vrijelijk Spanje kunnen voorzien van voedsel en oorlogsbenodigdheden? Dus de handelsartikelen van Engeland kunnen niet verhandeld worden in Spanje, maar alleen wel door Nederlandse schepen. En dat terwijl zij wensten hun oorlog eeuwig te maken, en daardoor rijk werden, terwijl wij enkel rechtvaardig voor bepaalde tijd oorlog voerden en daarna in vrede verder willen.

noot 1 Rammekens op Walcheren, Vlissingen en Den Briel waren aan Elizabeth I in onderpand gegeven in ruil voor Engelse steun en hadden een Engels garnizoen (tot 1616).

noot 2 In 1585 had Filips II een handelsverbod tegen Engeland afgekondigd.

bron 4

In 1645 verschijnt in de Republiek het treurspel *Karel IX, anders Parijse Bruiloft* van Lambert van den Bosch, een protestantse visie op de Bloedbruiloft. In het stuk zegt Karel IX, koning van Frankrijk:

Ik wil niet, dat meer dan één godsdienst in mijn rijk
gevolgd zal zijn, niet meer dan één zal hier bloeien.
En alle andere zal ik trachten uit te roeien
tot aan de wortel toe, opdat niet weer het zaad
zal vallen in de grond en weer opstaat.
En weer zijn bladeren zal uitspreiden
en dus mijn koninkrijk zal scheiden.

bron 5

In 1668 hebben Engeland en de Republiek een bondgenootschap gesloten gericht tegen de expansiepolitiek van Lodewijk XIV. In 1670 sluit de Engelse koning Karel II echter in het geheim een bondgenootschap met Lodewijk XIV. Bij dit Verdrag van Dover zit een clausule die voor het Engelse Parlement verborgen blijft. Artikel II uit dit verdrag:

De koning van Groot-Brittannië is overtuigd van de waarheid van de rooms-katholieke godsdienst en is vastbesloten dit te verklaren en zich te verzoenen met de Kerk van Rome zodra de situatie in zijn koninkrijk dit toelaat. Hij heeft alle reden om te hopen (...) op de genegenheid en trouw van zijn onderdanen en dat niemand van hen zal falen in de onschendbare gehoorzaamheid die elk volk heeft aan zijn soeverein, zelfs als die een ander geloof heeft. Desondanks, aangezien er soms turbulente en onrustige geesten zijn die trachten de openbare orde ernstig te verstoren om hun eigen slechte plannen te maskeren onder het mom van de godsdienst, gelooft de koning van Brittannië (...) dat de beste manier om dit te voorkomen is dat hij verzekerd is van de hulp van de Meest Christelijke Majesteit (Lodewijk XIV). Deze (...) heeft daarom beloofd om, voor dit doel, aan voornoemde koning van Groot-Brittannië, de som van twee miljoen livres Tournois¹⁾ te betalen (...). Verder verplicht de voornoemde Meest Christelijke Koning zich ertoe om de koning van Brittannië, indien nodig, zesduizend soldaten te sturen en dit aantal zelfs te verhogen en te onderhouden op eigen kosten zo lang voornoemde koning van Groot-Brittannië oordeelt dat dit nodig is om zijn voornemen uit te voeren.

noot 1 munteenheid van Frankrijk

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

bron 6

Op 27 februari 1950 schrijft een Amerikaanse ambtenaar in een vertrouwelijk rapport voor de Amerikaanse regering:

Het staat wel vast dat de dreiging van communistische agressie in Indochina slechts één stap is in de ontwikkeling van verdere communistische plannen om heel Zuidoost-Azië in te nemen. (...) Een beslissing om de communistische expansie aan de grens van Indochina een halt toe te roepen, moet dan ook gezien worden in het bredere kader van het voorkomen van de verspreiding van communistische agressie naar andere delen van Zuidoost-Azië. (...) Het is te verwachten dat andere landen in de regio, zoals Thailand en Birma, overheerst zullen worden door het communisme, indien Indochina een communistische regering zou krijgen. Het evenwicht in heel Zuidoost-Azië zou hiermee in groot gevaar komen.

bron 7

In 1969 verklaart de Noord-Vietnamese generaal Giap in een interview met de Italiaanse journaliste Oriana Fallaci:

"Hoe begonnen de Amerikanen in Vietnam? Met de gebruikelijke middelen, namelijk militaire en economische hulp aan een marionettenregering. Kortom, met dollars. Want ze menen altijd alles met dollars te kunnen oplossen. Ze dachten er met hun dollars zelfs een vrije onafhankelijke regering te kunnen vestigen, en wel met een leger van met dollars gekochte marionetten, met dertigduizend in dollars betaalde adviseurs, met de uitvinding van de op dollars gebouwde versterkte dorpen. Maar het volk kwam tussenbeide en het plan van de Amerikanen mislukte."

bron 8

In 1954 verklaart de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken John Foster Dulles tijdens een persconferentie ter gelegenheid van de oprichting van de ZOAVO in Manilla:

"Wij zijn verbonden door een gemeenschappelijk gevaar: het gevaar dat uitgaat van het internationale communisme en zijn onbegrensde ambities. Wij weten dat waar het veroveringen boekt, zoals in Indochina, deze veroveringen niet worden gezien als een eindresultaat, maar als een springplank voor nieuwe veroveringen. Dat gegeven vereist dat we ons voortdurend moeten bezighouden met wat elders in de wereld gebeurt. (...) Enkele landen, die sterk verbonden zijn met het verdrag dat wij gaan sluiten, zijn hier niet vertegenwoordigd. Daaronder bevinden zich Cambodja, Laos en Vietnam. De regeringen en de bevolkingen van die landen zullen weten dat we hen in gedachten hebben en ik hoop dat we in staat zullen zijn een beschermende mantel om hen heen te werpen."

bron 9

Naar aanleiding van de val van president Diem van Zuid-Vietnam, op 1 november 1963, maakt de Amerikaanse tekenaar Paul Conrad een prent voor de *Los Angeles Times*

'...the Great Buddha has answered our prayers!'

Toelichting

Een van de boeddhistische monniken houdt een krant vast met de tekst: "Military coup ousts Diem regime" (Vertaling: "militaire staatsgreep maakt einde aan het regime van Diem").

Het boeddhabeeld heeft het hoofd van president Kennedy.

Vertaling van het onderschrift: "... de Grote Boeddha heeft onze gebeden verhoord!"

bron 10

In 1966 verricht de Rand Corporation, een Amerikaans adviesbureau, in opdracht van het Amerikaanse ministerie van Defensie onderzoek naar de motivatie van Vietcongstrijders. Het bureau brengt een rapport uit, dat is gebaseerd op verklaringen van 145 gevangengenomen Vietcongstrijders. Een van hen verklaart:

"Velen komen door bijzondere omstandigheden bij de Vietcong. Iemand die een strafbaar feit heeft gepleegd, kan Vietcongsoldaat worden om te ontsnappen aan vervolging door de Zuid-Vietnamese regering. Een ander, die slachtoffer is geweest van onrechtvaardige behandeling door een Zuid-Vietnamese regeringsfunctionaris kan wrok voelen en bij de Vietcong gaan om zich te wreken. Er zijn er ook die broers hebben bij de Vietcong of ouders die op hen hebben ingesproken. De grootste groep slachtoffers van de propaganda van de Vietcong zijn arme, goedgelovige en slecht opgeleide mensen: zij laten zich opnemen in de Vietconggelederen in de hoop op een betere toekomst."

Eindexamen vwo geschiedenis 2012 - II

havovwo.nl

---

bron 11

In 1969 wordt een foto gemaakt van de brug bij Thanh Hoa, een belangrijke spoor- en verkeersbrug in Noord-Vietnam. Tussen 1965 en 1972 voerde de Amerikaanse luchtmacht 873 vluchten uit om de brug te bombarderen. Het Noord-Vietnamese afweergeschut haalde 104 Amerikaanse piloten boven de brug neer

Toelichting

Op de voorgrond staat een neergeschoten Amerikaanse piloot tussen twee vrouwelijke soldaten die hem dwingen de brug te bekijken.

bron 12

Bernard Edelman, zelf Vietnamveteraan, publiceert in 1985 een boek met brieven uit Vietnam van Amerikaanse soldaten aan familieleden in de Verenigde Staten. De brief van Kapitein Rodney Chastant aan zijn moeder op 29 juni 1968, kort voordat hij sneuvelt, geeft een goed beeld van de inhoud van het boek:

Mam,

Het is een flinke klus hier. Bijna elke dag stelt ons voor zware morele beslissingen. Mijn ervaring telt, want de verantwoordelijkheid is groot. Ze hebben me hier nodig, mam. Niet dat ik onvervangbaar ben, maar binnen de Eerste Marine Divisie wordt mijn vakmanschap het hoogst aangeslagen. De jonge mannen die hier binnenkomen hebben de leiding van een oude rot nodig en die oude rot ben ik. Ik deel de lakens uit en dat bevalt me goed.

Het spijt me dat ik u gekwetst heb. Maar als ik had gedacht dat ik thuis harder nodig was, zou ik thuiskomen. Het gaat goed thuis, dus waar ben ik beter op mijn plaats dan hier? Dit is een uitzonderlijke tijd in de geschiedenis van ons vaderland. De onrust in de wereld vandaag de dag is maar een paar keer eerder in de geschiedenis voorgekomen.

Jonge mensen stellen vragen, moeilijke vragen. De aandacht van de hele wereld is gericht op Vietnam. De onkunde en het onrecht in Vietnam zijn inderdaad verbijsterend, maar toch zie ik een lichtpuntje. Sommigen kiezen voor de strijd op straat of op de universiteit, anderen voeren die in het parlement. Voor mijzelf zie ik maar twee opties: vechten in Vietnam of mijn kop houden. Ik heb gekozen voor Vietnam. Als het land van mij een bijdrage verwacht, is dat er een in Vietnam. Als ik thuiskom, zult u dat lichtpuntje ook zien.

je zoon Rod